

УДК 1:2-67:316.347(4-672ЄС)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.27>

ОНТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕТНОРЕЛІГІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Олег Соколовський

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
факультет історії, права та публічного управління,
кафедра філософії та політології
вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, м. Житомир, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-2228-3040>*

Статтю присвячено аналізу етнорелігійної ситуації в Європейському Союзі як багатомірного феномену, сформованого взаємодією історичних традицій, міграційних процесів та глобалізаційних трансформацій. Дослідження аналізує динаміку зміни релігійного й етнічного складу населення, окреслює структурні елементи сучасного багатоконфесійного середовища ЄС і простежує формування нових моделей соціальної взаємодії, ідентичних стратегій та цивілізаційної комунікації. Розглянуто конфігурацію традиційних християнських конфесій, а також інших релігійних громад як ключових суб'єктів духовно-культурної взаємодії. Особлива увага приділена феномену релігійних спільнот мігрантів, які вносять у європейський простір нові духовні парадигми, трансформуючи усталені моделі культурного співжиття та створюючи простір множинних світів життя. Показано, що релігійні організації є важливими медіаторами інтеграції, зберігаючи символічні традиції та водночас адаптуючи їх до контексту суспільств, які приймають. Осмислення проблем етнорелігійного середовища представлено через виявлення ключових факторів напруженості, якими є конфлікти між громадами, дискримінаційні практики, ксенофобські настрої та релігійна нетерпимість. Доведено, що ці явища мають не лише соціально-політичну, а й глибинну антропологічну й феноменологічну природу, оскільки пов'язані з процесами зустрічі та взаємодії різних культурних і релігійних світоглядів. Установлено, що державна етнорелігійна політика країн ЄС перебуває в стані постійної трансформації, балансує між моделями інтеграціонізму та часткової асиміляції. Вона розглядається як складний механізм підтримки соціальної цілісності, правової рівності та релігійної свободи. Підкреслено, що ефективні підходи до управління етнорелігійним різноманіттям неможливі без участі громадських і релігійних організацій, які виконують функцію інституційних медіаторів, забезпечують соціальну підтримку та формують культуру міжкультурної комунікації.

Ключові слова: європейський соціокультурний простір, етнорелігійна політика, онтологічні засади, міграційні процеси, релігійні спільноти, етнічні меншини, соціальна інтеграція, релігійна ідентичність, конфліктогенність.

Актуальність дослідження. Етнорелігійна ситуація в Європейському Союзі набуває дедалі більшої складності в умовах глобалізаційних трансформацій, інтенсивних міграційних процесів та швидкого зростання культурного різноманіття. У сучасному світі саме релігійний та етнічний фактори залишаються одними з ключових у формуванні колективних ідентичностей, соціальної згуртованості та потенційних зон конфліктності. Європейський Союз, який позиціонує себе як простір демократичних цінностей, правової рівності та багатоманітності, стикається з необхідністю поєднати гарантії свободи віросповідання з забезпеченням соціальної стабільності та міжкультурної гармонії.

Міграційні потоки з Азії, Африки та Близького Сходу докорінно змінюють етнорелігійний профіль населення країн ЄС, спричиняючи появу нових релігійних громад,

трансформацію урбаністичних середовищ і загострення питань культурної інтеграції [1, с. 127–128]. Посилення релігійного різноманіття супроводжується зростанням соціальних викликів, серед яких конфлікти між громадами, дискримінація, ксенофобія, нерівність доступу до ресурсів та релігійна нетерпимість. Ці явища потребують глибокого філософського, релігієзнавчого й культурно-антропологічного осмислення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявити закономірності формування сучасного етнорелігійного середовища ЄС, аналізу його структурних компонентів, ризиків і ресурсів, а також пошуку ефективних моделей етнорелігійної політики, здатних забезпечити соціальну стійкість та міжкультурну взаємодію в умовах дедалі більшої багатоманітності. Вивчення цих процесів має вагоме теоретичне, практичне та прогностичне значення для розуміння тенденцій, які визначатимуть майбутнє європейського соціального простору.

Постановка проблеми. Проблема, що розглядається в дослідженні, полягає в необхідності осмислити та проаналізувати складне, динамічне й багаторівневе етнорелігійне середовище Європейського Союзу, яке зазнає глибоких трансформацій під впливом глобалізаційних процесів, масштабної міграції та зростання культурного розмаїття. Сутність проблеми зумовлена тим, що сучасне європейське суспільство функціонує в умовах одночасної наявності різних релігійних й етнічних традицій, які не лише збагачують духовний простір, а й створюють потенціал для конфліктності, нерівності та соціальної напруги.

Ключовим аспектом проблеми є те, що країни ЄС часто не мають уніфікованих підходів до врегулювання міжетнічних і міжрелігійних відносин [2, с. 181]. Різні моделі етнорелігійної політики, від мультикультуралізму до асиміляційних стратегій, демонструють неоднозначну ефективність у ситуаціях, де конфлікти виникають через структурні нерівності, соціальні упередження, дискримінаційні практики або дефіцит міжкультурної комунікації.

Проблема також полягає в недостатності інтеграційних механізмів, неспроможності чинних інституцій подолати бар'єри між спільнотами та забезпечити рівний доступ до ресурсів. У цьому контексті потребує аналізу феномен релігійної нетерпимості, ксенофобії, соціально-економічних нерівностей та символічних конфліктів, які виникають між традиційними й новими релігійними групами.

Дискусія та результати. Етнорелігійна конфігурація Європейського Союзу постає як складний багатовимірний феномен, у якому культурні традиції, духовні наративи та історичні пам'яті різних спільнот укладаються в поліфонічну структуру смислів, що взаємодіють. Європейський простір у цьому вимірі є не статичною мозаїкою релігійних форм, а радше нагадує динамічне поле, де конфесійні та етнокультурні ідентичності перебувають у стані постійного самопереосмислення й кореляції з дедалі більшими процесами глобальної мобільності. Тут релігія функціонує не лише як інституційна форма, а і як спосіб символічного структурування спільнот, як форма колективної свідомості, яка надає смислову цілісність соціальному досвіду.

Християнські традиції (католицизм, протестантизм і православ'я) формували історичну матрицю європейської духовності, визначаючи онтологічні горизонти культури, її уявлення про людину, моральність та спільне благо. Вони й надалі залишаються важливими центрами символічного тяжіння, зберігаючи здатність бути моральним каркасом суспільства. Однак сучасна Європа дедалі більше набуває ознак простору множинних релігійних присутностей, де діаспорні спільноти (мусульманські, юдейські, буддійські, індуїстські тощо) вибудовують власні моделі культурного й духовного буття, влітаючи їх у ширший європейський контекст [3].

Поява цих нових релігійних суб'єктностей, спричинена міграційними процесами пізнього модерну, зумовлює перегляд традиційних уявлень про релігію як елемент гомогенної культури. Сьогодні релігія стає простором міжкультурного порозуміння, а також зоною потенційних напружень, де різні духовні наративи конкурують за символічний статус і право визначати норми співбуття [4]. Етнорелігійна проблема порушує питання про межі Європи як цивілізаційної спільноти, чи може вона інтегрувати інші духовні традиції без втрати власної самототожності.

У цьому контексті мусульманські громади набувають особливого значення. Вони уособлюють не лише новий демографічний фактор, а й нову культурно-цивілізаційну присутність, яка вступає у взаємодію з європейською просвітницькою, секулярною та християнською спадщиною. Дискурс про іслам у ЄС часто виходить за межі етнографічних або соціальних спостережень і переходить у площину філософії політичної спільноти як можлива єдність у просторі, де множинність релігійних істин є не винятком, а нормою, чи співвіднесення цінності свободи віросповідання з вимогою збереження суспільної цілісності [5]. Саме тут на перший план виходить проблема духовного діалогу як умови соціального миру.

Юдейські спільноти, хоч і менш чисельні, репрезентують інший тип духовної символічності вкорінені в тривалій історичній пам'яті та особливо чутливої до питань культурної безпеки й колективної ідентичності. Їх активність у галузі освіти, комеморації та міжрелігійного діалогу свідчить про спробу інтегрувати власний досвід у ширшу європейську парадигму пам'яті, де трагедія Голокосту постає як моральний імператив, що визначає ціннісні орієнтири політики ЄС [6].

Етнорелігійна ситуація в ЄС не може бути редукована до статистичної сукупності релігійних груп. Вона є структурою духовних взаємин, у якій порушуються фундаментальні питання про ідентичність, соціальну довіру, культурну спадкоємність й онтологічні підвалини спільного буття. Європейські держави, намагаючись знайти рівновагу між культурною автономією та інтеграційними імперативами, визначають, яким є сенс спільноти в добу глобалізованої множинності [7]. У цьому сенсі етнорелігійна політика – це не лише правовий механізм, а й форма практичної філософії, що шукає шляхів до гармонізації людського різноманіття, не руйнуючи при цьому можливості спільного світу.

Буддійські, індійські та інші східні духовні традиції в європейському просторі постають не лише як зовнішні елементи культурної мозаїки, привнесені міграційними спільнотами, а і як нові форми онтологічної присутності Іншого, що вступають у діалог з усталеними європейськими структурами сенсу. Їхні культурні асоціації та духовні центри функціонують як локуси, у яких відбувається переклад релігійного досвіду з одного символічного горизонту в інший. Мовні школи, культурні клуби, медитативні практики – усі ці інституції не лише зберігають традицію, а й унаочнюють процес інтенціонального відкриття світу, у якому суб'єкти діаспорної спільноти віднаходять спосіб бути собою в іншому культурному полі.

Такі простори духовності, як буддійські центри у Франції чи Німеччині, індійські громади у Великій Британії, творять феноменологічну «межову зону» духовного досвіду, де відбувається одночасно збереження традиційної архаїки та її оновлення через зустріч з європейською секулярно-гуманістичною традицією [8]. У цьому сенсі вони виконують функцію символічної медіації, де релігія постає як спосіб формування екзистенційної єдності спільноти, а не лише як інституційне явище. Держава, забезпечуючи правові умови їх існування, фактично стає частиною онтологічної сцени, у якій відбувається узгодження множинних світів життя.

Водночас ці спільноти перебувають у напрузі між онтологією власної традиції та вимогами нового соціального контексту, інтеграцією в домінуючу культуру, необхідністю підтримувати автентичність символічних форм та здатністю до діалогічної відкритості. Усі ці аспекти формують складну феноменологію міжкультурної взаємодії, де людина переживає свою ідентичність як подію постійної трансформації, а не як незмінну сутність [9]. Незважаючи на виклики, ці громади привносять у ЄС досвід полівимірної духовності, який розширює горизонти європейського світосприйняття і формує підстави для більш глибокого міжетнічного діалогу.

У ширшій перспективі етнорелігійна ситуація Європейського Союзу постає як динамічне поле кроскультурних інтенцій, де традиційні конфесії та нові релігійні присутності вибудовують складну архітектуру смислів, що взаємодіють. Моделі етнорелігійної політики від глобалізму до часткової асиміляції є спробами створити онтологічні умови співбуття, що гарантують можливість різним духовним традиціям зберігати власний стиль буття, не порушуючи при цьому соціальної цілісності. У такому контексті толерантність постає не як механічний принцип, а як етика відкритості, що ґрунтується на визнанні множинності способів переживання сакрального та світського.

Глобалізаційні процеси й розширення міграційних потоків вводять ЄС у зону нових антропологічних випробувань. З одного боку, активне залучення релігійних організацій до соціальної й культурної діяльності сприяє формуванню плюральної спільноти, у якій можливі різні форми належності. З іншого – множинність духовних традицій породжує питання про межі інтеграції, тобто про те, як різні форми релігійного досвіду можуть співіснувати в одному «спільному світі», зберігаючи при цьому власні онтологічні засади.

Демографічні тенденції останніх десятиліть радикально змінюють онтологічну структуру європейської присутності. Міграція з Азії, Африки та Близького Сходу не лише змінює чисельний склад населення, а й привносить інші модули переживання релігійності, що виявляються у формуванні нових духовних центрів, культурних споруд і соціально-культурних інституцій. Мегаліси Європи стають просторами феноменологічної густини, де різні традиції утворюють складну текстуру взаємних інтерпретацій та непорозумінь. Програми інтеграції, мовної освіти й міжкультурного обміну, які впроваджують держави, є спробами створити умови для того, щоб множинні духовні традиції могли співіснувати в єдиному соціальному горизонті.

Релігійні організації в цьому процесі є не лише інституційними структурами, а й носіями інтенціональних структур, що формують нові форми колективності та солідарності. Через соціальну підтримку, культурні ініціативи й інтеграційні практики вони стають своєрідними «провідниками» між світами, у яких мігранти поєднують досвід власної традиції з умовами нового буття [10]. Це підкреслює необхідність продуманої етнорелігійної політики, здатної враховувати не лише правовий чи соціальний вимір, а й онтологічну глибину міжкультурного співіснування.

Загалом, демографічні трансформації Європейського Союзу виявляють дію глибинних глобалізаційних потоків, які не просто змінюють кількісні параметри населення, а створюють нові онтологічні обриси етнорелігійного ландшафту. Зростання етнічного й релігійного різноманіття не є поверховим соціальним феноменом, а радше свідчить про зміну способів буття спільнот, що вимагає переорієнтації державної політики у сферах освіти, соціальної інтеграції та правового забезпечення. Етнорелігійна політика в таких умовах постає як форма практичної філософії співбуття, спрямованої на запобігання конфліктам та формування соціальної гармонії. Релігійні організації, включені в ці процеси, виконують роль медіаторів між світами життя, сприяючи культурному збагаченню й розширенню

горизонтів толерантності. Міграційні рухи надають можливості для духовної та культурної взаємодії, але водночас актуалізують питання про правовий статус Іншого, межі інтеграції і соціальну стійкість суспільств, які приймають [11]. Так, демографічні зрушення стають не лише соціальним фактом, а й засобом артикуляції нових напрямів етнорелігійної політики, що визначатимуть характер європейської солідарності найближчими десятиліттями.

У структурі проблем етнорелігійного середовища ЄС особливо показовим є феномен конфліктів, які не зводяться до сутичок за ресурси чи простір, а виявляють глибші екзистенційні напруження між різними способами самоусвідомлення спільнот. Конфлікти за релігійні приміщення, право на публічну репрезентацію власної традиції або на проведення культових обрядів є лише поверховими проявами. Вони приховують під собою зіткнення символічних універсумів, у яких кожна спільнота прагне зберегти власний спосіб присутності у світі. У разі ескалації такі конфлікти здатні виходити за локальні межі, охоплюючи політичні та економічні сфери й порушуючи соціальну стабільність. Причини цих напружень коріняться в недостатності міжкультурної інтеграції, упереджених колективних уявленнях та символічній дистанції, що виникає між більшістю і меншинами [12]. Державні інституції та релігійні організації покликані здійснювати медіацію між світами, які конфліктують, але повне їх подолання ускладнене самою структурою культурної множинності, що не зникає і не може бути усунута адміністративними засобами.

Важливим складником напруження є також феномен дискримінації не лише як соціально-правової категорії, а і як форми редукції Іншого до певних зовнішніх ознак, що позбавляє його повноцінної участі в соціальному світі. Дискримінація, спрямована проти релігійних й етнічних меншин, проявляється в доступі до освіти, праці, соціальних послуг та публічної сфери [13]. У феноменологічному сенсі вона стає чинником відчуження, який руйнує можливість справжнього міжкультурного діалогу й поглиблює символічні прірви між групами. Європейські держави реагують через антидискримінаційне законодавство та появу спеціальних інституцій підтримки, проте дієвість цих механізмів залежить від рівня етичної свідомості суспільства, готовності визнати Іншого не як абстрактний об'єкт регулювання, а як співбуття, що заслуговує на відкритість і повагу.

Феномен ксенофобії, який супроводжує ці процеси, є не лише емоційно забарвленим негативізмом щодо прибулих чи культурно відмінних груп, а й формою екзистенційного страху перед радикально Іншим, що загрожує усталеним структурам ідентичності. Ксенофобські настрої формують соціальні бар'єри, породжують насильство та сприяють виникненню радикальних рухів, які прагнуть відновити «чистоту» спільноти [14]. У цьому сенсі ксенофобія стає викликом не лише політичним чи соціальним, а й онтологічним, оскільки ставить під сумнів саме можливість множинного світу, у якому різні смислові горизонти здатні співіснувати. Протидія ксенофобії вимагає комплексної взаємодії правових механізмів, освітніх стратегій та культурних програм, спрямованих на формування етики гостинності.

Релігійна нетерпимість становить ще одну вимірність проблеми, у якій проявляється напруга між різними формами переживання сакрального. Негативне ставлення до релігійних обрядів, спроби обмежити публічність культових практик або відмова в праві на інституційну діяльність свідчать про зіткнення різних структур духовності, де кожна спільнота прагне утвердити власний спосіб символізації світу. Нетерпимість породжує соціальну ізоляцію, викривлює комунікативні зв'язки й ускладнює інтеграційні процеси [14]. У відповідь держави та релігійні інституції розробляють програми міжрелігійного діалогу, освітні платформи та правові гарантії, однак потреба в регулярному контролі залишається невичерпною через постійну змінність культурних структур. Релігійна нетерпимість засвідчує

необхідність гармонізації правового та духовного вимірів суспільного життя, де інтеграція меншин постає не лише як соціальний механізм, а і як умова можливості спільного світу.

Соціально-економічні нерівності, що пронизують простір сучасних європейських суспільств, формують не лише матеріальні диспропорції, а й глибинні онтологічні асиметрії доступу до світу, які безпосередньо впливають на загострення етнорелігійних проблем [15]. Етнічні та релігійні меншини часто перебувають у ситуації обмеженого горизонту можливостей, нерівний доступ до якісної освіти, ринку праці чи житлових ресурсів перетворює їх існування на досвід структурного обмеження, що у феноменологічному вимірі постає як звуження поля соціальної інтенціональності. Така ситуація не лише посилює соціальну напругу, а й створює умови, у яких стереотипи та упередження стають механізмами символічного впорядкування реальності для більшості, а тому сприятливим середовищем для конфліктів між спільнотами.

Ці дисбаланси продукують замкнені кола недостатності та виключення, у яких соціальний простір меншини переживають як фрагментований, неповний і часто недоступний. На цьому тлі держави – члени ЄС прагнуть розгортати комплексні стратегії соціальної інтеграції та економічної підтримки, що мають на меті не лише усунути технічні бар'єри, а й створити нові умови можливості рівноправної участі в спільному світі. Участь релігійних організацій та громадянських ініціатив у цих процесах є ключовою: вони виконують роль інституційних медіаторів, здатних з'єднати соціальну підтримку з духовною солідарністю та втримувати простір довіри між різними групами населення.

Так, подолання соціально-економічної нерівності в релігійно та етнічно гетерогенному середовищі не зводиться до фінансових програм або адміністративних рішень. Ідеться про формування нової структури співбуття, у межах якої різні спільноти отримують можливість розвивати власні модуси присутності у світі без загрози маргіналізації. Саме такий підхід здатний зменшити потенціал конфліктності та зміцнити соціальну гармонію як фундамент довготривалої стабільності європейського простору.

Висновки. Сучасна етнорелігійна ситуація в Європейському Союзі формується під дією багаторівневих процесів, де історичні традиції, глобалізаційні динаміки та інтенсивні міграційні потоки створюють нову топографію культурно-релігійного буття. Релігійне й етнічне різноманіття виявляється не лише емпіричним фактом, а й онтологічним викликом, який змінює спосіб конституції соціального світу, ускладнюючи структури ідентичності, комунікації та міжкультурної взаємодії.

Доведено, що християнські традиції, які історично визначали духовний профіль Європи, співіснують у сучасному середовищі із численними діаспорними релігійними спільнотами. Їхні інституції (культові центри, освітні осередки, культурні асоціації) є локусами формування нових смислів, перекладу релігійного досвіду та відтворення колективної пам'яті. Так, етнорелігійний ландшафт ЄС постає як полівимірна структура, у якій різні традиції вступають у взаємодію, взаємне віддзеркалення та конкуренцію, впливаючи на формування нових моделей духовної комунікації.

Міграційні процеси є ключовим чинником трансформації релігійної мапи Європи. Вони спричиняють появу нових релігійних центрів, радикальне переформатування урбаністичних середовищ і посилення культурної багатоманітності. Це, своєю чергою, створює широкий спектр викликів: від необхідності адаптувати інституційні механізми інтеграції до потреби сформувати нові етичні моделі співіснування в мультикультурному суспільстві. Одним із найбільш проблемних аспектів сучасної етнорелігійної ситуації є конфліктність, що виникає на перетині культурних, релігійних та соціальних відмінностей. Конфлікти за простір, символи, культурні практики й право на публічну репрезентацію виявляють

глибинні процеси напруження між різними духовними та світоглядними універсумами. До цього додаються дискримінація, ксенофобія та релігійна нетерпимість, які не лише ускладнюють інтеграційні процеси, а й створюють ризики соціальної фрагментації. Соціально-економічні нерівності (обмеження доступу до освіти, праці, житла) підсилюють ці тенденції, формуючи умови для маргіналізації та зростання недовіри між групами.

Дослідження засвідчує, що ефективна етнорелігійна політика в Європейському Союзі має ґрунтуватися на поєднанні правових механізмів, соціальних програм, міжкультурної комунікації та активної участі релігійних інституцій. Лише інтегративна модель, яка поєднує цінності багатоманітності з принципами соціальної солідарності, здатна забезпечити гармонійне співіснування різних спільнот. Релігійні організації є важливими суб'єктами цього процесу, оскільки здатні виконувати функцію інституційних медіаторів, підтримувати соціальну інтеграцію та знижувати потенціал конфліктності.

Список використаної літератури

1. Стрільчук, Л., Притулюк, В. Міграційні процеси в сучасному світі як фактор соціально-культурної трансформації. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія*. 2025. Випуск 61. С. 125–131. <https://doi.org/10.31861/hj2025.61.125-131>
2. Шаран О. Політика Європейського Союзу щодо протидії сепаратизму. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія: Міжнародні відносини*. 2018. Вип. 45. С. 176–185.
3. Religious Diversity and Secular Models in Europe – Innovative Approaches to Law and Policy. *European Commission*. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/244635/reporting> (дата звернення: 12.09.2025).
4. Modood T., Sealy T. Secularism and the Governance of Religious Diversity. GREASE. Working Paper. European University Institute, 2019. URL: https://grease.eui.eu/wp-content/uploads/sites/8/2019/05/GREASE_D1.1_Modood-Sealy_Final1.pdf (дата звернення: 12.09.2025).
5. Učakar T. Securitization, Humanitarianism, and the Religious Dimension of European Migration Policy. *Religions*. 2025. № 16(9). P. 1190. URL: <https://www.mdpi.com/2077-1444/16/9/1190> (дата звернення: 12.09.2025).
6. Fogelman E. The Evolution of a Second-Generation Holocaust Survivor Identity. Eva Fogelman, PhD. 2017. URL: <https://evafogelman.com/publications/the-evolution-of-a-second-generation-holocaust-survivor-identity/> (дата звернення: 12.09.2025).
7. Dublang M. M. The integration of ethnic and religious minorities in Europe: Ineffective policies or rejection from the part of receiving societies? The case of assimilationist France and Muslims. *Working Papers IEE*. 2022. № 9. URL: <https://ddd.uab.cat/pub/worpaper/2022/267202/wpIEEa2022n9.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).
8. Ferri M. How to Strengthen Protection of (Religious) Minorities and Cultural Diversity under EU Law: Some Lessons from Human Rights Protection System. *Religions*. 2021. № 12(10). P. 864. URL: <https://www.mdpi.com/2077-1444/12/10/864> (дата звернення: 12.09.2025).
9. Goździak E. M., Main I., Kujawa I. The 'Refugee Crisis' and Religious Tolerance in Europe: Plurality of Perspectives. *Research report*. 2020. URL: https://www.cebam.pl/_files/ugd/a61642_d1b8ba7468784d94bcb794ea84381b43.pdf?index=true (дата звернення: 12.09.2025).
10. Đukić D. The Accommodation of Religion or Belief in the Context of EU Integration: The Legal Status of Religious Organisations in Central and Eastern European Countries. *Law, Identity and Values*. 2025. № 5(1). P. 9–27. URL: <https://journals.ceapublishing.hu/index.php/live/article/view/424> (дата звернення: 12.09.2025).
11. Guveli A., Lucinda P. Religiosity of Migrants and Natives in Western Europe 2002-2018: Convergence and Divergence. *European Journal of Population*. 2023. Vol. 39. № 9. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10680-023-09660-9> (дата звернення: 12.09.2025).
12. Lyck-Bowe M., Owen M. A multi-religious response to the migrant crisis in Europe: A preliminary examination of potential benefits of multi-religious cooperation on the integration

- of migrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2019. Volume 45. Issue 1. P. 21–41. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369183X.2018.1437344> (дата звернення: 12.09.2025).
13. Coleman Y. Anti-semitism and anti-Muslim racism in Europe. URL: <https://workersliberty.org/story/2017-07-26/anti-semitism-and-anti-muslim-racism-europe> (дата звернення: 12.09.2025).
14. Bayraklı E., Hafez F. European Islamophobia Reports 2021. URL: <https://islamophobiareport.com/islamophobiareport-2021.pdf> (дата звернення: 12.09.2025).
15. Gil-Hernández C., Rojo P., Lorda G., Villani D. Wealth Inequality and Stratification by Social Classes in 21st-Century Europe. European Commission. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/378519342_Wealth_Inequality_and_Stratification_by_Social_Classes_in_21st-Century_Europe (дата звернення: 12.09.2025).

ONTOLOGICAL PRINCIPLES OF THE FORMATION OF THE ETHNO-RELIGIOUS POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Oleh Sokolovskyi

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
Faculty of History, Law and Public Administration,
Department of Philosophy and Political Science,
Velyka Berdychivska Str., 40, 10008, Zhytomyr, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2228-3040>*

The article is devoted to the analysis of the ethno-religious situation in the European Union as a multidimensional phenomenon formed by the interaction of historical traditions, migration processes and globalization transformations. The study covers the dynamics of changes in the religious and ethnic composition of the population, outlines the structural elements of the modern multi-confessional environment of the EU and traces the formation of new models of social interaction, identical strategies and civilizational communication. The study examines the configuration of traditional Christian denominations, as well as other religious communities as key subjects of spiritual and cultural interaction. Particular attention is paid to the phenomenon of migrant religious communities, which introduce new spiritual paradigms into the European space, transforming established models of cultural coexistence and creating a space of multiple life-worlds. It is shown that religious organizations act as important mediators of integration, preserving symbolic traditions and at the same time adapting them to the context of host societies. Understanding the problems of the ethno-religious environment is presented through the identification of key factors of tension, which are conflicts between communities, discriminatory practices, xenophobic sentiments and religious intolerance. It is proven that these phenomena have not only a socio-political, but also a deep anthropological and phenomenological nature, as they are associated with the processes of meeting and interaction of different cultural and religious worldviews. It is established that the state ethno-religious policy of the EU member states is in a state of constant transformation, balancing between models of integrationism and partial assimilation. It is considered as a complex mechanism for supporting social integrity, legal equality and religious freedom. It is emphasized that effective approaches to managing ethno-religious diversity are impossible without the participation of public and religious organizations that perform the function of institutional mediators, provide social support and form a culture of intercultural communication.

Key words: European socio-cultural space, ethno-religious policy, ontological principles, migration processes, religious communities, ethnic minorities, social integration, religious identity, conflict-proneness.

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 22.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025